

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΜΠΑΛΤΑ

Εμείς ο λαός

» «ΕΜΕΙΣ Ο ΛΑΟΣ» («we the people») είναι η εναρκτήρια φράση του επαναστατικού Συντάγματος των ΗΠΑ. Ψηφισμένου ομόφωνα το 1787. Γραμμένου διά χειρός Τόμας Τζέφερσον. Η φράση είναι μεγαλειώδης. Στη δική της προστασία προσφεύγουν οι κατατρεγμένοι, αυτήν καταφάσκουν υπερήφανα όσοι δια-δπλώνουν την ιδιότητα του πολίτη.

Αλλά πώς τούτη η απλή σύζευξη γίνεται φράση μεγαλειώδης;

Κατ' αρχάς, το «εμείς» δεν είναι μόνον αυτονόητη αναφορά σε ένα ζευγάρι, μια οικογένεια, μια παρέα. Ούτε μόνο διευρύνεται για να φιλοξενήσει: «εμείς του '60 οι εκδρομείς». Το «εμείς» μπορεί να είναι προτρεπτικό: «εμείς θα πετύχουμε». Ή επιτελεστικό, δηλαδή να προκαταλαμβάνει μια ενότητα προκειμένου να τη διαπλάσει: «εμείς, όχι αυτοί».

Από την άλλη, η λέξη «λαός» συνήθως χρησιμοποιείται για να αναφερθεί αδιακρίτως σε εκείνους που δεν διακονούν πλούτο, δεν απολαμβάνουν προνόμια, δεν μετέχουν στην εξουσία. Είναι λέξη-ομπρέλα που συναιρεί θεμελιώδεις διαφορές και αντιθέσεις -ταξικές, ιδεολογικές, πολιτικές- αφήνοντας χώρο για όλα τα διαφορούμενα του λαϊκισμού.

Η λέξη δεν χρησιμοποιείται μόνον περιγραφικά. Τα κόμματα της Αριστεράς επικαλούνται συχνά τον «λαό» με τρόπους που τον ανάγουν σε υποκείμενο. Που αισθάνεται, επιθυμεί, αντιλαμβάνεται, νικά, χάνει.

Μολαταύτα ο λαός δεν είναι υποκείμενο. Είναι σύνθετη πολλαπλότητα, εσωτερικά διαιρεμένη κατά πολλά επίπεδα, χώρους, διαστάσεις. Έτσι, η απόδοση στον «λαό» χαρακτηριστικών υποκειμένου όχι μόνον αγνοεί τις συναφείς διαφορές και αντιθέσεις, αλλά επιπλέον διαγράφει από το οπτικό πεδίο τα πραγματικά κοινωνικά ή πολιτικά υποκείμενα και όσα τα χαρακτηρίζουν. Άτομα, φορείς, παρατάξεις, συνδικάτα, κόμματα, αλλά και διακριτές ταυτότητες, δυνατότητες σχεδιασμού, πολιτική βούληση και πολιτική ευθύνη, απορροφώνται συλλήβδην στον «λαό» (και τους αντίστοιχα προσωποποιημένους αντιπάλους «του») καθιστώντας τη σκέψη νωθρή και στερώντας από τη δράση γνήσια λαβή στα πράγματα.

Ακόμη χειρότερα, όσο το αριστερό πολιτικό υποκείμενο επικαλείται άκριτα τον «λαό» τόσο θέτει τον εαυτό του σε θέση έξωθεν ανωτερότητας. Διορθωτικές κινήσεις του είδους «για τον λαό» ή «μαζί με τον λαό» απλώς το υπογραμμίζουν. Γιατί η σχέση αριστερού πολιτικού υποκειμένου και «λαού» δεν μπορεί να αποδοθεί καν με την εικόνα του ψαριού που κολυμπά ελεύθερα στο φυσικό του περιβάλλον. Αν διατηρήσουμε τη μεταφορά, το αριστερό πολιτικό υποκείμενο οφείλει να εκλαμβάνει τον εαυτό του ως *τμήμα νερού σε σχήμα ψαριού*.

Ιδού λοιπόν πώς το «εμείς ο λαός» γίνεται φράση μεγαλειώδης. Εδώ το «εμείς» είναι ταυτόχρονα περιγραφικό, γιατί περιλαμβάνει εκείνον που διατυπώνει τη φράση μαζί με τους άμεσους συντρόφους του, προτρεπτικό, γιατί ανοίγεται χωρίς μεσολάβηση στη δική του διεύρυνση, και επιτελεστικό, γιατί καταφάσκει προκαταβολικά αυτή τη διεύρυνση. Συνάμα ο «λαός» παύει να είναι ασαφές και αδιαφοροποίητο σύνολο. Αντίθετα, συγκροτείται σε ενεργό υποκείμενο από τους πολλούς που η φράση αθροίζει. Αλλά εδώ η άθροιση εντάσσει όλους στο «εμείς» έναν προς έναν, χωρίς κανείς να χάνει την ταυτότητά του, δηλαδή την ελευθερία του. Η συνειδητή αυτο-κατάφαση συγκροτεί το «εμείς ο λαός» σε δύναμη. Και μάλιστα, όπως στους «πλούσιους» διδάσκει η ιστορία, δύναμη κατ' ουσίαν ακατανίκητη.

Σε μια βδομάδα ψηφίζουμε κυβέρνηση της Αριστεράς. Ας το πράξουμε ως «εμείς ο λαός». Και ας διατηρήσουμε μετά το υποκείμενο ενεργό. Γιατί μόνον «εμείς ο λαός» μπορούμε να ελέγξουμε τη δική μας κυβέρνηση.

